

List izhaja vsak petek

in velja s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 sold., za četrta leta 80 sold.— Za ude nar. - polit. društva „GORICA“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. v tiskarni.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravištvu v nunskih ulicah v tiskarno Karol Mailing-ovo. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 sold., če trikrat, 15 soldov.

Pri čem smo?

Izpod briških gričev.

„Po dežji solnce, po joku smeh!“ Zdi se, da velja ta pregovor povsod drugod za pravilo; le mi Slovenci — Bogn bodi po-toženo — smo tako nesrečni, da moramo z izjemo drugim občna pravila potrjevati. Drugi se nekoliko pokujajo, da se potem dobro nasmejejo, in da tako ozdravijo. Slovenec pa ne more se uže več časa smejeti, pri njem vse joče in tarna, vse se solzi. Beri ali opazuj, kar hočeš, in kjer hočeš, ne ena smešna mišica se ti ne gane, pač pa se ti pri vsaki vrstici „namrdnejo“ one, ki imajo jok, nevoljo in pravično, sveto jezo v svoji oblasti. Če ti uvodni članki slovenskih listov jok ganejo, ti ga dopisi in razne stvari gotovo stresejo, in to ne samo „rahlím srčcem“, katerim je solza edino orožje, nego vsakemu, ki ima duh in srce, oboje v resnici pošteno, rodo- in domoljubno.

Daleč, predaleč smo jo zavlekli. Slovenec, nekdanja vesela duša, prisiljen je revček uže več let sem ostro in trdo se pokoriti za ptuje grehe, če ne prav „in cinere et cilicio“, toliko bolj pa „in planctu“ vsakdanjih dogodjajev. Nij nam treba ponavljati našega žalostnega stanja, čutimo je grenko vsi dovolj. Čuti ga kmet in meščan, učenjak in prosjak, čutijo ga „stari“ in „mladi“, a vendar z neko izjemo, ki ni častna za dotičnike: goriški „tropinarji“ so

strpneli, neobčutljivi, ker gnjili udje bolehe Slovenije.

Za Slovenca ni potrebnih zakonov in paragrafov, da bi ga varovali „tujčeve pete“, in kar jih je na popirji, na pr. oni zloglasni 19., vse to je goli humbug, ker odvisen od organov, ki nimajo ne vesti ne poštenja za nas. Podrtim v stranke lomijo se nam posamezne šibe, nad kojih butaro bi si ptujec zastoj koleno spenjal. „Aj! sloga, sloga, ti drobno, prosto, sveto slovo! Zašto tebe rod moj ne razumi?“ Kaj bi dandanes o nas rekel nepozabljivi Stanko, kaj neumrli Kollar?

Politične in moralične ničle smejo po naših listih „praskati“, in one naj bi nam bile merodajni faktor v naših tako važnih računih?

Zagrznjenci in uže „a priori“ zakleti sovražniki vsacega slovenskega napredka, nemarneži in nezvestneži v spolnovanji svojega posla zavzímajo odlična in odločilna službena mesta. Pod plaščem zakona gromadijo krivico vrhu krivice. Narod tlačijo, davijo, odirajo, da sebi kožuhe, Bismarku in Viktorju pa obisti in srčca spravljajo.

Poganska boginja „Pravica“ je slepa, a zato je tolikanj bolj bistro in ostro Božje oko, ki ne ostane dolžno ni vinarja nikomur! „Omnium vertitur urna!“ Ko bi bil Slovenec osvetežljen, kdaj uže bi bil vse užito „nemilo in nedrago“ povrnil?

Kam-li je dospela v zadnjih časih naša mladina, naša nada? kedo jo je ugrabil v

kremplje? Strup „nihilizma“ se jej uceplja v arcé, mesto medú in pozitivnosti. Nekdanja požrtvovalna ljubezen do domovja, ki je tako žarno odsevala iz sijajnih, v resnici sijajnih veselíc goriških dijakov v mestu in okolici, kje je sedaj? Tukaj bi človek za potrebo pel in zdihoval: „Oj sijaj, sijaj solnčice na moje mrzlo srčice!“

Koliko delalcev imamo na književnem polji, kjer je toliko ledine in pušče? Štej jih na prste ene roke, in povej mi, koliko jih še ostane.

Žalostno, v resnici žalostno je naše narodno, moralno, materijalno in socialno stanje. Gnčila politika, ki bi nam zamogla ko bi bila zdrava, te rane zaceliti, s katero smo pa v zadnjem času tako zavozili, to, da se je ves napor, trud in delovanje v njo vložilo, to nam seče vedno globokejše rane, ki se dajo le težko zaceliti. — Politikujmo, če hočete, vsi toda trezno, vsak po svojej dolžnosti, po svojej moči! Skušeni naj nas vodijo, drugi naj jim stopajo v stopinje! V boji za pravico in resnico je enako slavno biti „prostak in stotak!“ Poltikujmo, a raven tega vložimo potrebne sile tudi v druge elemente, iz katerih narod svojo moč in živahnost crpi. — Kedor je uradnik drži se vestno Božjega, drži se ljudskega prava, če tudi ni morda v začasne §§. vkovano! Učenjak, uči sebe, uči druge; a uči jih pravo znanost in resnico, in slednja, pomni dobro, je l e e n a. Duhovnik ne nehaj učiti „od zora do mraka“,

LISTEK

O cerkveni glasbi.

(Dalje).

Veliko se tedaj govori in piše o preustroji cerkvene muzike in tudi taki, kateri niso zvedeni v tej stroki, spoznavajo, kakor smo ravno navedli, da vsa cerkvena muzika, kakoršna je današnje dni na mnogih krajih v navadi, svojemu vzvišenemu namenu ne zadostuje, da si ime-na „muzike“ ne zasluži. Ali jasen pojem o pravi sveti muziki (musica sacra), kakoršna bi imela biti pri velicích mašah, pri večernicah, črnih mašah itd; — kakoršno liturgična pravila zahterajo, primanjkuje večini, in ako se tu pa tam dobiva — zdi se le ideal, ki se ne da uresničiti. —

Pisatelj teh vrstic noče napisati temeljite razprave o muziki pri božji službi, podprte s citati iz liturgičnih knjig, dobro vedoč, da nij taki palogi kos, vendar upa, da bode vsaj me-glo temnih pojmov zjasniti pomagal, ako bode č. bralcem „Glasovim“ na kratkem popisal, (kakor je bilo obljubljeno) kakošna je muzika v necem mestu na Nemškem, ktero zvedenci v tej umetnosti v vzgled stavijo. Skušal bode dokazati,

da je cerkvena muzika, popolnoma primer-na cerkvenim pravilom, vendar le mogoča.

Ratisbona (Regensburg), kakor je že zgoraj omenjeno, slovi po svojem krasnem gotičnem domu, kateri tekmuje z najlepšimi na Nemškem. Ali ne samo to mojstersko delo cerkvene arhitekture vabi tje vsako leto tujce iz vseh nem-skih krajev, nego tudi v resnici lepi, litur-gičnim pravilom zadostujoči cerkveni muziki, ki je tam skoro uže 2 desetletji zopet v navadi se zasluženo čudimo. Jaz pravim: liturgičnim pravilom zadostujo-ča cerkv. muzika. Kajti ne zadostuje, da se muzika, vredna božje službe, pravilom u-metnosti v obče prillega, brez da bi se ozirala na liturgična; ne zadostuje, da se kako iz-vrstno muzikalično delo s podloženim tekstom producira, ako se tekst z muziko ne uje-ma; ne, prava „musica sacra“ mora biti tudi iturgična, ona mora liturgičnim pravilom materialno in formalno (da se poslužujem teh-ničnih izrazov) zadostovati, t. j. — vse ono se ima peti, kar je treba po cerkvenih pravilih pe-ti, in po tem se mora duh, značaj petja ali mu-zike s podloženim tekstom zlagati; kratko: altar in kor morata se strinjati v har-monično celoto.

Takošna je cerkvena muzika v Ratisboni. Predolgo bi bilo vse vrste božje službe preše-tavati, naj bode zadosti, ako bodem popisal mu-ziko, kakoršna je v Ratisboni pri velicích mašah, in potem kratko na vprašanje odgovoril, kakošne muzikalne moči ima Ratisbona pri rokah, in katerim možem se ima zaradi preustrojenja „sve-te muzike“ zahvaliti.

Brže ko začne celebrant molitev ob stop-njicah, začne tudi kor, ali ne s kyrijem, kakor pri nas, nego z Introjitom. No, kaj pa je „Introitus“? Introjit je pesen, obsegajoča eno antiphono (ki je navadno sentenca iz sv. pisma), eno psalmovo vrsto, in „Gloria Patri.“ itd. Ta introjit se tedaj poje v Ratisboni vedno pred kyrijem, kakor cerkvena pravila in sicer po Gre-gorijanskem koralu iz „Graduale-a Romanum“ zahtevajo, ali vsaj želijo.

„Koral“! Pri tej besedi mi dohajajo v spo-min, vsa ona „častna imena“ katera je dobilo to častivredno, staro petje sv. cerkve prav iz gole nevednosti. Gotovo, ako se ga brez vsake razumnosti „šamlja“ kakor se navadno godi, ako eden ali k večemu dva ali trije prav mrzlo, brez vsacega navdušenja noto za noto spevajo, ako pri večem zboru pevcev samo nekteri note dotičnega odlomka vedo, vsi drugi pa sosedu, ki

in ne le, kako se raj po smrti uživa, nego, kedar je priložnost, tudi, kako bi bilo mogoče pomoči Sloveniji na noge.

Kedor si premožen, pomagaj siromaku; a siromak naj pljune v dlan! Narod potrebuje nas vse! K spravi torej, urno podajmo si roke, čvrsto na delo, ker pozno je uže, če tudi ne morda prepozno.

Dopisi.

Iz Trsta, 18. februarija. — (Smrti pogreb Jerneja Legata, škofa Tržaškega.) — Ne vem, kaj bo, če bo nemila smrt pri svojih žrtvah med Slovenci tako nadaljevala, kakor je začela. Kedo bi se bil le misliti zamogel, da bomo našega škofa tako nagloma zgubili. Bili so še čvrsti in vsak bi jim bil še mnogo let prisodil. Še v ponedeljek 5. t. m. bili so na sprehodu v Škednju, od koder so se proti večeru zdravi in veseli vrnili. Po polnoči tistega večera jih je slabo prijelo, začeli so bljuvati. Noben bi se ne bil mislil, kaj ima s tega priti. Okoli treh so padli v nezavest. Mrtud jih je zadel v možgane. Vsa zdravniška pomoč bila je zastoj, niso se več zavedli. — Koj ko so domači nevarnost spoznali, podelil jim je vnuk duhoven sveto odvezo v naglici ter ga ložil v sv. olje. — Štiri žalostne dni smo prestali med strahom in med upom. V petek 12. t. m. ob treh popoldne jih je Bog rešil velikega trpljenja. Neareča je še le očitno pokazala, kako so bili rajniki Tržačanom priljubljeni. Sočutje in žalovanje je bilo občno. Od jutra do večera so se vrstile kočije pred škofovim poslopjem ter je gospoda vseh stanov, brez razločka verskega spoznanja, popraševala in svoje sočutje izraževala.

Včerajšnji pogreb je bil tak, kakor ga le Trst o taki priložnosti razviti zamore. Vzdignili so mrliča kmalo po deveti uri in sprevod je sel od škofovega poslopja, zavilši s prvega proti

morju, potem sopot nazaj k novi mestni hiši, skozi celi corso, kakor je dolg, glavno ulico Tržaškega mesta, po ulici Madonna in od tamkej k svetemu Justu. Ljudstva se je vse trlo, da ni bilo mogoče se skoraj ganiti v ulicah, koder je imel iti sprevod. Bilo ga je na tisuče in tisuče, iz mesta, iz okolice in iz bližnjih krajev in mest. Da so bila okna prepolna, ni treba omeniti. Vse ladije avstrijsko-ogrškega Lloydja, vse druge kristjanske ladije razvile so svoje zastave, črno preprožene. Prodajalnice so bile vedidel zaprte ali saj le na pol odprte.

Na celem sprevodu so bili vojaki ob straneh razpostavljeni, da so ljudstvo v redu obdržali. V sprevodu vrstili so se tako: Čez pol ure dolgo rajdo so odprli otroci možkega in ženskega spola iz mestnih sirotišč, za njimi ubogi mestnega zavoda, v dveh vrstah. Potem šolska mladina vseh zavodov in ustanov se svojimi učitelji in vodji. Niso šli paroma, ampak v vrstah po 6—12. Kako bi bilo tudi drugače mogoče pri tolikem, bi rekel, nebrojnem številu. Za njimi razne bratovščine, vsi se svečami; vojaška banda 50 mož. Potem še le redovniki in svetna duhovščina iz mesta in iz dežele. Samo svetnih duhovnov je bilo čez pol drugo sto. Korarji Tržaški, Koprski, Poreška dva; vseh skupaj osemnajst, med njimi Ljubljanski stolni prošt dr. Pogačar. Le iz Goriškega nadškofijskega kapiteljna ni bilo nobenega zastopnika. Sprevod so vodili Poreški škof monsignor Dobrila. Rajnkega je nosilo osem duhovnov, večidel fajmoštri, šestero njih ie držalo črne široke trakove, ki so viseli od truge, se srebrom prevlečene. Nad glavo je stala škofova kapa, pri nogah pozlačene mašne bukve, škofova palica pa je bila na strani truge po dolgič pribita. Za trugo sta nesla dva strežaja red železne krone pa Guadelup-ski, koja je rajniki imel. Po strani truge je šlo po 24 mornarjev Lloyd-ovih, in po 24 udov raznih bratovščin se svečami. Za trugo sorodniki rajnkega pa osebe škofijskega ordinarijata, med njimi dr.

je je naglasil, sledijo, tako, da pravovlačenje prava „štrena“ nastane, tako vlačenje, ki bi k večemu kacega voznika vozečega težko naložen voz čez strm klanec, navdušil — ako se koral tako producira, po tem takem se lahko petje s tacimi izrazi imenuje, katerih nočem ponavljati. Ali pojte v Ratisbono! Poslušajte tam Gregorjansko petje kako se od celega pevskega zbora, fantov in možkih, precizno, z izraženjem (Vortrag) in z vzvišenostjo, deklamatorično, producira kakor zahteva bistvo tega petja, in boste kmalu drugih misli!

Gregorijansko petemu introjitu sledi kyrije, ki se ali gregorijansko ali v figuralni muziki poje, kakor se Ordinarium Missae (Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Agnus) ali v gregorijanski ali v figuralni muziki poje. Ali kakošno figuralno muziko se tam predstavlja (producira)? V domu in v „Stiftskirche zur alten Kapelle“ samo 4—8 glasne vokalne kompozicije od mojstrov polyphonične muzike iz 16tega stoletja, katero se lahko klasično dobo cerkvene muzike imenuje.

V družih cerkvah se producirajo poleg omenjenih — tudi kompozicije novejših muzikov, kateri so si stare v vzgled vzeli (kakor Witt Greith.) Tu gotovo nij na pravem mestu bistvo polyphonne in homophonne muzike razlagati, ker so te vrstice tudi ne—muzikom namenjena, ali vendar hočemo, nekatere glavne razločke zaznamovati.

Pri polyphoni muziki nastopi vsaki glas samostojen; ko je en glas kak motiv predstavil, prime taisti mot v drugi glas in ga prosto, samostojno izpelje. Drugače je pri homophonnem stylu, v katerem je največ modernih kompozicij stvarjenih; samostojno nastopi pri tej muziki prav za prav samo en glas, drugi so temu na sproti spremljajoči. Pri zadnji je harmonija, pri prvi kontrapunktična izpeljava.

Tedaj dela stare polyphonne muzike, katero duhoviti Ambrož z vso pravico serafično, z glasovi prepletenu snovimenuje, dela Orlanda Lasso, znamenitega monakovskega glasovodje, Vittorije, Gabrielija, Anerija, umotvori nuemerljivega Palestrine, so navadno v Ratisbonskem repertoiru cerkvene muzike.

Pa vrnimo se k naši veliki maši. Celebrant je ravno zapel Glorijo; v Ratisboni sedaj ne sledi trobentanje, „tuši“, nego kor začne takoj peti. Clovek ne umeje, kako morejo korovodjem take „fanfare, intrade in tuši“ dopadati! In kako nekterim čestitim gospodom ugaja, da se jih iz sakristije k altari „zbozna“, ako se njihovi zapeti „Gloriji“ s „tušem“ odgovori, s „tušem“, pravim, katerega muzikantje pri kaki kmetski svatovščini zagodejo, če je čas s kozarci trčiti.

Gotovo, clovek bi vzkliknil: De gustibus non est disputandum! Tedaj ne odgovoré fanfare duhovnovi „Gloriji“ nego kor nadaljuje Glo-

in prof. Šust kot kancler. Za njimi pa dolga vrsta generalov, viših častnikov in uradnikov, vsi v veliki uniformi, mestno starešinstvo s županom na čelu, zastopniki starešinstev v Kopru, v Mujah itd., Tržaška kupčijska in obrtnijska zbornica, oddelek mestne straže. Pri koncu škofova kočija, konja črno ogrnjena.

Sprevod je dospel k sv. Justu še le ob 11 uri, kjer so Poreški škof maševali in drugi po pontificalne rom. prepisani cerkveni obredi se vršili. Trugo so položili na čez dva seznja visoki oder. Giuljivo je bilo, da so se cloveku solze udrle, ko je vsa duhovščina, dospel v cerkev, zapela „Subvenite S. D. itd.“ Po maši je imel govor Koparski korar Petronio, mlad mož. Stebri po prostorni cerkvi, prižnica, presbitrij, vse je bilo črno prevlečeno. — Petje na koru mojstersko in veličastno; ne da se popisati, treba je da sliši, kdor boče o njem pomen dobiti. —

Od sv. Jušta je šel sprevod k samostanu oo. kapucinov, kjer bo v raki pod cerkvijo počivališče rajnkega, kakor je sam želel. Zdaj so ga začasno položili v stransko kapelo, ker raka ni še prav dodelana. Dovoljenja so telegrafično izprosili pri ministerstvu. Drugi škofi so pokopani pri sv. Ani; rajniki pa je želel biti pokopan pri oo. kapucinih, kateri kraj mu je bil posebno priljubljen.

Vsa slovesnost je končala še le ob 1/2 2 popoldne.

Tak je bil pogreb moža, ki ne bo šel vernim tržaške škofije tako hitro iz spomina. Več o tem prihodnjic ali o priložnosti.

Ogled.

Avstrija. Ministri sedé še vsi na svojih ministerskih stolih ta- in unkraj Litave, imajo sicer veliko zadreg pa minister biti ni ravno naj zadnja služba. V državni

ria in excelsis Deo — takoj z „Et in terra“ in dokonča celo Glorijo brez skračenja ali utrganja.

Kakošne so naše moderne kompozicije v tej točki? Kako se velikokrati skrči tekst? Dalje — ponavljajo skoro vse moderne kompozicije besede celebrantove: „Gloria in excelsis“, kar je pa nenaravno, kajti kor in altar morata edinstveno celoto vpodobiti, kar je tudi zoper cerkvena pravila (S. C. R. 5. Julija 1631.). Ali to še nij največe hudo, bi rekli s Preširnom; vprašamo, kak duh veje v modernih kompozicijah „Glorije“? Skladatelj se v tem delu zanese v nek „dulce jubulum“, kateri bi bil drugde, pa ne v svetem hramu na pravem mestu; to je ranje kacega banketa, zmagoslavjenja, ali kake druge posvetne slovesnosti, pa ne hvalna pesen božjega veličastva. Vzemimo si, postavim, tekst Haydnove napitnice (če se ne motim se glasi: „Juhe, der Wein ist da“) in podložimo ga kaki moderni „Gloriji“ in priznavali bodemo, da se popolnoma prilega kompoziciji, in viceversa podložimo napitnici Glorijin tekst, i zopet bodemo morali priznavati, da med značajem tako nastale „Glorije“ in med „Glorijo“ modernih maš — nij prav nobenega rozločka.

Takošna nij Glorija v Ratisboni. Ona je „Glorija“ v veselji se topečega kristjanskega srca, katero se, svojega stvarnika neizmerno, brezkončno veličastje slaveče, ne zlije v razuz-

zbor malo zahajajo, ker je več ekscelencij bolnih. V 111. seji drž. zbora je zopet od mrtvih ustal dr. Razlag, pa se tudi lahko prepričal, da kakor pravi narodnjaki in mladina, tudi ustavoverci zanj ne marajo. Stavil je R. ob svojem času neko resolucijo v prid bogoslovcem-vojakom, t. j. tistim, ki hočejo postati mašniki, pa jih prej k vojakom potrdijo. To je bila vsega priznanja vredna misel in gotovo bi ne manjkalo s časom duhovnov, ako bi bilo obveljalo, da naj se §§. 17. in 20. bramb. post. od leta 1868. bogoslovskim kandidatom v prid spremenita. Predlog Razlagov sta gorko podpirala Weber in Pflügl in tudi Vitezič se je zanj potezal, pa brezuspešno, kar bi bili že lahko naprej vedili. Ustavoverci ne dajo tudi bilke, ako ima priti katoličanom v prid. Resolucija se je namreč zavrгла in kmalo potem se je pokazalo, da je vendar le dvojna mera pri liberalcih v rabi. Ko je šlo za učiteljske pripravnike, hitro so jim nekaj zljajšali. Katolišk duhoven, ali tudi kandidat mora izjema biti.

V ravno tisti seji je minister Stremayr odgovoril na neko interpelacijo glede oddajanja kanonikatov v Olumucu. Dalj časa so bili samo kanoniki plemenitega stanu, vendar ne izključljivo, liberalci pa morajo povsod vtikati se, toraj so tudi tukaj hoteli zvedeti, kako in kaj, in minister jim je povedal, da mislijo nekaj odveč prostorov odpraviti.

Ofenheimova pravda gre k koncu. 16. febr. proglasili so 10 glavnih vprašanj, ktere se dajo prav na kratko po domače tako-le zapisati: Ali je Viktor Ofenheim vitez Črnomorski goljuf ali ne? Državni pravdnik je potem svojo tožbo v izvrstnem govoru utemeljeval, večkrat ga je sodnije predsednik zavrnil, kadar je preveč do kože segnil. Končal

dano neugnano rajanje, temveč katero pri svojem veselju onega spoštovanja ne pozabi, katero je kot otrok nebeškemu Očetu, kot hlapec božjemu veličastvu dolžno.

Ko je glorijska uže končana in je celebrant Dominus vobiscum zapel, odgovori cel kor unisono po koralni melodiji, spremljevan od orgelj — (kakor se postavim v Graški Ljubljanski katedrali in pri nas na Kostanjevici godi.

Nji lepšega odgovarjanja od tega, samo mora pevski zbor dosti močno izraziti se, in ne more se odpustiti, kako da so se na mesto lepih horalnih rezponzorij, enolični, samo iz dveh akordov obstoječi moderni rezponzoriji postavili. Dalje, celebrantovo petje in korov odgovor pri Dom. vobisc, pri Prefaciji morata gotovo ena muzikalična celota biti, saj spadata neposredno eden k drugemu.

Kakošna celota pa je ta zmes, ako se na koralno petje duhovnovo z modernimi „vižami“ odgovori? Dal Poglejmo tudi to muzikalnično neumnost modernih rezponzorij, posebno pa pri prefaciji, kder so akordi, v katerih kor odgovarja, načinu tona (Tonart), v katerem celebrant poje — popolnoma tuji! Ako bi hoteli vže po vsaki ceni mnogoglasne rezponzorije, saj bi se lahko koralne rezponzorije harmoniziralo, kakor je počjo v monakovski kraljevi dvorni kapeli, akoravno ne doné tako sveto, slovesno, kakor takrat, če se je unisono od orgelj spremljevano poje.

je tako-le proti porotnikom govoreč: Daleč čez meje naše domovine komaj čakajo ljudje vašega izreka, posebno pa v naši domovini se prav težko pričakuje, ker od vašega izreka so odvisni vsestranski interesi. Po vašem izreku naj bo spričano, da domovina pričakuje npravnega vstajenja od svojih lastnih meščanov in sinov, in da, če se tudi vse v Avstriji zgubi, eno se ne sme zgubiti — in to je čast. — V resnici vsak pravi Avstrijanec komaj pričakuje konca te glasovite pravde.

Zunanje države. Nemški škofi so skupno objavili list, v katerem javno protestujejo zoper Bismarckove namere o slučajih nove papeževе volitve. Dokler ima cerkev tako srčnih škofov, ni se nič bati.

Na Francoskem so dolgo časa v narodni zbornici govorili o ustavni postavi zastran senata; v dveh branjih bila je postava sprejeta na veliko veselje tamošnjih, pa tudi drugih republikancev, pri tretjem branji bila je pa zavržena, in Francozi so tam, kjer so bili tudi — glede denarja. Pri novem posojilu so banke 50 več podpisale, kakor se je za posojilo tirjalo. To kaže na veliko bogastvo franc. dežele. — Španjskega kralja Alfonsa so vlade priznale, komaj se je pa to zgodilo, bila je Alfonsova vojska prav dobro tepena in kraljič jo je potegnili v Madrid.

Nedeljski pogovori.

(Dalje.)

Učitelj. Iz vsega tega razvidite, kako neobhodno potreben in koristen je gnojničen gnoj, posebno za malega posestnika, kateremu primanjkuje živine. Zdaj bomo pa še nekoliko spregovorili o govejem gnoju. Kmetje imajo ta gnoj posebno za rahla in topla zemljišča skoraj za najboljši gnoj, kar je tudi gotovo, posebno ako pride gnoj od dobro rejene živine. Vsled velike mokrote in scavnice, katera se v tem gnoju nahaja, ta gnoj hitro in dobro povre, in ni tako podvržen plesnobi, kakor pa konjski gnoj.

Župan. To sem že tudi jaz opazil, da kravji gnoj ne splenuje tako lahko, kakor pa konjski.

Učitelj. In ravno to je uzrok, da ga kmetji tako visoko cenijo. Ima pa še to posebno lastnost, da postane brez velikega oskrbovanja masten.

Jože. Oprostite gospod učitelj, da tudi jaz pri tej priliki nekaj omenim. Bil sem zadnjič z nekim sosedom skupaj, in sva tudi o gnoju govorila. Rekel mi je, da se gnoj ne sme puščati na gnojišči, da bi postal masten, ampak da se mora iz hleva naravnost zvoziti na njivo in koj podorati. Kaj vi mislite g. učitelj?

Učitelj. Mož je imel prav, in tudi sem vam že zadnjič povedal uzrok, tako da bi si bili lahko na to opazko precej sami odgovorili. Kaj vi mislite župan, zakaj je to dobro?

Župan. Jaz si mislim stvar tako-le: Če gnoj prec iz hleva pride na njivo, in se koj podorje počne še le tam vreti in izpuhtljive tvarine, kakor amonjak, se ne izgube, ker se koj se zemljo spoje. Na gnojišči se pa posebno amonjaka mnogo izgubi, posebno ako se gnoj dobro ne oskrbuje.

Učitelj. To je prav, in to bi moral vsak poljedelec vediti, zakaj da je kaka stvar dobra ali ne.

Jurče. Kako je pa to gospod učitelj, nekteri kmetji pravijo, da je goveji gnoj le bolj za suho zemljo, konjski pa bolj za mokro in ilovčasto?

Učitelj. Tudi to ima svoj uzrok. Konjski gnoj je bolj suh, in če se mu ne da z gnojnico dovelj mokrote, počne plesnovati, to bi se pa naj prej zgodilo v suhi zemlji. V mokri ilovčasti zemlji pa dobi potrebno mokroto, tam lahko razpade in zemljo zraven tega še zrahlja. Ker že ravno govorimo o konjskem gnoju, vam hočem povedati, kako da se mora ta gnoj oskrbovati, da je potem v kratkem času za vsako zemljo sposoben. Že pri gnojišču sem vam razložil, kako se mora gnoj naložiti ravno tako naj se naloži tudi konjski gnoj. Vsaki dan se mora vsaj enkrat politi z gnojnico, in ako te pomanjkuje pa z vodo. Gnoj ima tako vedno potrebno mokroto, počne hitro gnjiti, in postane masten. V treh ali pa tudi v dveh mescih se lahko potem potrebuje za vsako zemljo, ako je tudi suha.

Jože. Vi pravite, da ako gnojnice pomanjkaje, naj se pa polije z vodo. Ali voda ne izpere preveč gnoja?

Učitelj. Nikakor ne, ona voda teče v jamo za gnojnico, in ako se potem še nekolikokrat z njo gnoj polije, spremeni se voda v gnojnico samo.

Jurče. Bil sem enkrat v mestu in videl sem gnojišče, na katerem je bilo 5 čevljev visoko konjskega gnoja naloženega, in polivali so ga z vodo. Jaz to viditi, sem rekel, da ta gnoj ne bo za nič. Kmalo se pa oglasi poleg mene stoječ mladeneč, in pravi, da jaz tega ne razumem, zatoraj boljši da molčim. [Mene je to zjezilo in sem odšel. Zdaj pa vidim, da je imel mladeneč le pravo.

Učitelj. V mestih ljudje nimajo toliko živine, zatoraj kupujejo gnoj od vojakov, kateri imajo konje. Pomanjkuje jim pa gnojnice, zatoraj morajo upotrebovati vsa sredstva, da gnoj zboljšajo in ga naredo pripravnega za vsako zemljo. Oni pa to tudi dosežejo, ker ga dobro oskrbnjejo.

Imamo pa še nek drug gnoj in da je prešičji. Vrednost tega, kakor vsakega drugega gnoja odvisna je od hrane, s katero se prešiči hranijo. Tega gnoja ni treba posebej oskrbovati, ampak na gnojišči pomeša se z drugim gnojem in z njim vred oskrbuje. Prešiči nam pa tudi še na drug način lahko dajo mnogo gnoja. Navadno ima že vsak kmet svinjak, okoli katerega se nahaja tudi majhen dvor, kamor se prešiči spuščajo. V ta dvor naj se vsako spomlad navozi nekoliko zemlje, da jo čez leto prešiči razrijejo in se svojim gnojem pomešajo. Tudi vse smeti iz hišnega dvora in iz poslopij naj se zmečejo v prešičji dvor. Do prihodnje spomladi bo iz navožene zemlje in smeti naj boljši gnoj, kateri se iz prešičevega dvora spelje, in zopet novo zemljo za daljno pripravlanje gnoja napelje.

Župan. Glejte možje, kako se lahko povsod dobi gnoj, mi pa zmirom tožimo, da nam gnoja toliko pomanjkuje. (Dalje.)

Razne vesti.

— Iz Dornberga se nam piše, da je ondotno vinorejsko društvo, ki se je v zadnji dobi v vino- in sadjerejsko društvo prestrojilo z volitvijo novega predsednika in odbornikov v nedeljo 14. februarja tako pomladilo, da se je naj boljšega vspeha nadjati. Voljen je za predsednika gosp. Josip Ganz, koji slovi kot izvedenec

vino- in sadjereji, in je že pri raznih razstavah prejel obilo pohvalnih diplomov in več zlatih in srebrnih svetinj v priznavanje velikih zaslug za vino- in sadjerejo. Za odbornike so bili izvoljeni gg. F. Kramer, fajmošter kot tajnik, J. Kolavčič, kaplan za blagajnika, Kerševani France, župan Jož. Sinigoj in Jože Mrevlje.

— † *Fidelis Terpinč*. 15. febr. umrl je v Ljubljani bivši narodni deželni poslanec, predsednik kmetijske družbe, član več učenih družeb, grajščak in veliki posestnik Fid. Terpinč. Zadnji čas se je političnemu življenju popolnoma odtegnil. Dosegel je visoko starost 76 let in pogreb 17. ob 4 popoldne bil je veličasten.

— *P. Peter Beckx*, general jezuitov, končal je 8. febr. svoje 80. leto. Rojen je 8. febr. 1795 v Sicheu nadškofije Mechlenske; 1826 postal je spovednik vojvode Friderika Ferdinanda Anhalt-Kothenskega in njegove soproge Julije in ob enem prednik tamošnje misijonske postaje. Po vojvodovi smrti spremljal je vdovo na Avstrijsko, po njeni smrti (1848) poklican je bil v Belgijo. Čez štiri leta se vrne zopet na Avstrijsko, postal je provincijal in 2. julija 1853 izvoljen je bil general. P. Beckx je pri visoki svoji starosti zdrav.

Domače stvari.

Prosimo vse gg. naročnike, kateri še niso naročnine za leto 1875 poslali, da bi, ako so še kaj na dolgu, v kratkem svojo dolžnost storili. **Opravništvo.**

(*Maša za † Monsig. Legatom, Tržaškim škofom.*) — V sredo je bila v stolnej cerkvi ob 10. uri slovesna črna maša za rajnkim Tržaškim škofom, čigar pogreb se je ravno tisti čas vršil v Trstu. Monsig. baron Codelli, stolni prošt, je imel mašo v pričo stolnega kapitela, profesor-

jev bogoslovja, bogoslovcev, več družih duhovnov in mnogo občinstva. Tudi prevzvišeni nadškof so bili pričujoči ter so po dokončani maši med mnogim spremstvom opravili molitve pri katafalku.

(*Oznanilo*). 10. dne novembra preteč. leta je v vasi Kal, v kanalskem sodniškem okraju, 10 hiš pogorelo. — Vsa škoda znaša 12915 gld. — Sprevidel sem, dovoliti nabiro po vsem Primorskem za poškodovane. — Nabrani zneski naj se pošiljajo neposrednje c. k. okrajnemu glavarstvu v Gorici, ali pa po mestnih magistratih ali okrajnih glavarstvih. — V Trstu, dne 7. februarja 1875. — C. k. deželno namestništvo. — Dostavek: Uredništvo rado sprejema milodare.

(† *Dr. Janez Rismondo*), advokat, predsednik advokatske kamore itd. je umrl 16. t. m. popoldne, ko je bil že nekoliko od svoje hude boleznii ozdravel. Namenjen je bil iti ali peljati se na sprehod pa je v Gospodu zaspal. Previden je bil z vsemi sv. sakramenti za umirajoče.

(*Program*) besedi v slovenski Citalnici goriški dne 21. febr. 1875. ob 7. uri zvečer:

1. Overtura po slovanskih napevih, vglasbil E. Titel; 2. Kita, dramatičen prizor, složil Boris Miran; 3. Na moru, zbor, vglasbil Dav. Jenko; 4. Molitev, samospev, vglasbil Meriani; 5. Graničar, deklamacija, poslovenil Cegnar; 6. Daljni, zbor, vglasbil Fr. Šubert; 7. V spanji, šaloigra v enem dejanji, spisal Jul. Rosen; poslov. J. Noll; 8. Slavček, mešani zbor, vglasbil A. Hribar. Odbor.

(*Za spominek dr. Hrasta*) darujejo: gosp. Jož. Pelicon, žup. v Zgoniku 3 gl. — g. Miha Strukelj, vik. na Trnovem 2 gl.

SPRIČEVALO

Znanstveno mnenje

gledé lekarničarja gospoda

VILJELM-OVEGA

protiartritičnega, protirevmatičnega

ČAJA

za čistenje krvi.

Kdor ima zapopadek od nezmerne sleparstva, ki se z universalnimi sredstvi v največjem času šopiri, lahko si bo razlagal nezapuost zdravnikov proti takim sredstvom, ter gotovo ne bo smatral to kot pedantično zopuost zoper novosti, ako zdravnik smehljaje se obrne od lakih skrivnostnih pomočkov. Vendar pa tudi to pravilo ni brez izjeme. In ta izjema nahaja svoje opravičenje in priznanje v tistih slučajih, kjer po dejanjih konstatirana skušnja in na njo opirajoče se ljudsko občno priznanje zdravniškemu preiskovanju že pot kaže in je tudi že sodbo izreklo, kar velja ravno o **Viljelm-ovem čaju** za čistenje krvi. Splošna sodba je namreč naj bolj zanesljivo poročstvo za vrednost kake reči in se je naj lepše oponesla pri **Viljelm-ovem čaju** za čistenje krvi pri raznoterih revmatičnih bolečinah, pri protinu, podagri, ker ta čaj tudi pri naj bolj zastarelih in ukoreninjenih revmatičnih boleznih in gihtičnih napadih vzroči, da koža zopet delati in popolnoma izhlapljati zamore. Posebno pri vsih revmatičnih in protinskih boleznih trupla, ktere spremlja mrzlica in vnetje v členih, oteklina itd., pri podagri, bolečinah v križu, v bedrih, kadar po udih trga, pri negibčnosti udov, pri krču v mečah še celo pri zastaravem telesnem zaprtji in hemoroidalnih boleznih se je imenovani čaj vselej kot najboljši pripomoček skazal.

Ta čaj se zamore toraj proti imenovanim boleznim naj gorkejšje priporočati.

V BEROLINU meseca januarja 1874.

D. Jan. Müller

(L. S.)

medicinalni svetovalec.

Svari se pred ponarejanjem in sleparstvom!

Pri kupovanji naj p. n. občinstvo natanko pazi na mojo postavno zavarovalno marko in firmo, kar je na vsakem zavitku na zunanji strani razvidno, da se s ponarejanjem ne daja zaslepiti.

Pravi **Viljelm-ov** protiartritičen, protirevmatičen čaj za čistenje krvi dobiva se le iz prve mednarodne tovarne protiartritičnega, protirevmatičnega čaja za čistenje krvi v Neunkirchen-u pri Dunaju, ali v mojih po častopisih naznanjenih zalogah.

En zavitek v 8 oddelkov razdeljen, po zdravniškem naukazu pripravljen, z navodom, kako se rabi v raznih jezikih, velja 1 gld., kolek in pošiljatev 10 sold.

Da ima p. n. občinstvo večjo priložnost pravi **Viljelm-ov** protiartritični in protirevmatični čaj za čistenje krvi kupovati, naznani se, da se dobiva v Gorici v lekarnici **A. Franzoni-ja**, v Trstu pri **Serravallo-u**.

Št. 12

Oznanilo.

Vodstvo goriške zastavljavice, ustanovljene po grofu Jožefu Thurn-u, naznanja, da se bodo prodajale na javni dražbi dne 8. marca 1875 in po tem iste še ne rešene zastave, ki so bile IV četrt leta 1873 (to je: mesca oktobra, novemb. in decembra 1873) zastavljene.

V Gorici dne 15. februarja 1875.

Vodja J. Kumar.

Od leta 1767

Svetinja za napredek

Svetinja za zasluge

ALBERT SAMASSA

C. KR. DVORNI ZVONAR,

izdeljevalec strojev in raznoterega orodja pri gašenji ognja
V LJUBLJANI

priporoča p. n. cerkvenim predstojnikom in občinskim zastopom:

Vbrana zvonila

z vso potrebščino, kakor jarmi, ojnice, okovi. Zvon tudi 40 centov teže zamore en mož zvoniti; dalje priporoča vse vrste

brizgalnic, orodja za gašenje, vodnjake, cerkvene svečnike iz medenine, ventile, šravbe itd. po najnižji ceni.

Občinam in gasilnim društvom, da si zvonove in gasilno orodje lahko omislijo, privolim plačevanje v obrokih.

Diploma pripoznanja

Diploma pripoznanja

14 svetinj